

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на **Виолета Коун**

на тема: **“Емпатия и родителски стил при студенти от България и САЩ“**

Актуалност и значимост на проблема

Несъмнена е актуалността на поставения в студията проблем за емпатията, която като аспект на просоциалното поведение, е качество, определящо позитивното общуване и пълноценната реализация на индивида в общността. Поради това изследванията на този феномен и факторите за неговото формиране имат както научно-изследователска, така и практическа стойност.

Във фокуса на разработката е проблема за зависимостта между възприемания родителски стил и равнището на емпатия. Авторката справедливо отбелязва, че въпреки засиления интерес към емпатията в психологията, невронауката и философията все още няма консенсус относно дефинирането ѝ. Анализирайки различните схващания за нейната природа тя възприема теза, която ги обединява, а именно, че емпатията съдържа три аспекта: афективен, когнитивен и смесен.

Направен е подробен преглед на литературата, посветена на проблема за факторите, които детерминират емпатийното развитие в контекста на разграничението: “вътрешно-присъщи“ с/у „социализиращи“ фактори. С оглед на специфичната изследователска цел Коун правомерно акцентира върху социалните предиктори, каквито са различните аспекти на взаимоотношенията родител-дете, като привежда аргументи за необходимостта от подобни изследвания. Тази необходимост е резултат, както от констатираните противоречиви изследователски находки в областта, така и от съществуващия дефицит на изследвания и открития за връзка между родителството и емпатията отвъд юношеството. Всичко това очертава високата познавателна стойност на подобни проучвания.

Научна и методологическа обосновка на проблема

За концептуална база на изследването се явява категорията „емпатия“ като са разгледани общите сечения на разнопосочните дискурси към нея, предоставило възможност на авторката да интегрира консистентните находки в цялостен подход към изследването на този феномен. Анализът на емпатията се простира от философските прозрения за нея като „споделено поле на интересубективност“, преминава през невронауката, свързваща я с понятието да „емпатични мрежи“, достигайки до третирането ѝ в психологията като основен терапевтичен инструмент и важен аспект на детско-родителските отношения. Този анализ позволява на Коун да изгради систематичен модел на факторите, повлияващи емпатията отвъд детството.

За концептуална рамка на изследването Коун правомерно приема психоаналитичния подход, съдържащ обяснителен потенциал за взаимоотношението емпатия-родителски стил. Действително в този подход са заложили всички предпоставки за издигането му в основополагащ в областта на детско-родителските отношения, явяващи се основен фактор за оформянето на емпатичната способност. Авторката основателно избира за градивен материал на концептуалния си модел постулати от теорията на класическата психоанализа и обектните отношения на Боулби, както и на Аз-психологията, предлагащи най-задълбочената рамка за обяснение на връзката между

родителството, изграждането на Аза и неговите граници, както и последващата емпатия на детето.

За научната представителност на осъществения теоретичен анализ свидетелства и факта, че Коун се е позовала на 249 публикации на български и английски език. От своя страна съдържателният аспект на анализа свидетелства убедително, че авторката познава проблема както в класическата, така и в съвременната психологическа литература.

Обхват и представителност на изследването

Авторката демонстрира качества на прецизен изследовател в проведеното изследване на зависимостта между родителския стил и емпатията. Методологически проведеното изследване отразява основния изследователски въпрос, който тя задава, а именно: Има ли връзка между определен стил на възприемано родителство и нивото на емпатия при млади хора, които са близо до детските си спомени, но същевременно са преминали през основните етапи на развитие на емпатията? Качествено е изследвана зависимостта на възприетия родителски стил чрез ретроспективни инструменти, като основният фокус на проучване си остава- обединената емпатична променлива, съответстваща на възприетата в изследването дефиниция за емпатията. Адекватно са подбрани и убедително обосновани, съобразно целта и задачите на проучването изследователските методи. Проявен е изследователски усет във формулирането на целта, хипотезите, задачите, подбора на контингент и изследователски инструментариум. Очертана е прецизно логиката на организация на изследователските елементи, подчинена на универсалния научен принцип за съгласуваност между цел, хипотези, метод, обединени върху основата на теоретичния модел.

Убедителна е логиката в представянето и обработката на емпиричните данни. Използвани са различни взаимодопълващи се статистически методи, доказващи връзки и тенденции в съответствие с формулираните хипотези. Използваното структурно моделиране дава възможност както за сравнение с резултатите от предишни изследвания, използващи същия инструментариум, така и за разкриване на латентната структура на взаимоотношенията на променливите в използваните скали.

Получените резултати са коректно обработени, визуално онагледени и много добре интерпретирани. Резултатите от изследването са обединени в интегративен модел на факторите, повлияващи емпатията през целия живот, отразяващ находките от настоящето и предишни изследвания. Основателно авторката достига до изводи за индиректно влияние на родителския стил върху емпатията и идеята за наличие на модератори на това влияние. С безпристрастността на истински учен Коун очертава ограниченията на изследването, отразяващи недостатъчната информация, с която науката разполага по отношение на емпатията отвъд юношеството, подчертаващи нуждата от по-нататъшни сходни разработки. В края на изследването Коун прави ценни изводи с евристична стойност, очертаващи траекторията на бъдещи изследвания в областта, свързани с проучване ролята на медиатори- като моралното развитие, във връзката между родителството и емпатията и установяването на факторите, които влияят върху т.нар. „висша“ емпатия.

Дизайн на изследването. Стил на изложение

Идейният замисъл на разработката е разгърнат последователно чрез точно очертаване на проблемните области на съдържанието. Понятийният апарат е използван прецизно. Стилът на изложение е строго академичен.

Авторефератът отразява коректно всички основни части на дисертацията. В съдържателно отношение посочените в него приноси отразяват обективните постижения на докторантката.

Основни приносни моменти

В съдържателен план, те са по отношение на: осветляване на проблема за природата на емпатията; получаване на първична информация и изграждане на работен модел на факторите, влияещи върху емпатията. В методологически план, те са свързани основно с ревизията на факторната структура на изследователския инструментариум.

Цялостното ми впечатление от дисертационния труд е, че той представлява задълбочено психологическо изследване, с широка теоретична база, осъществено с надеждна емпирична процедура, представящо убедителен психологически анализ.

Лични впечатления

Регулярните ми контакти с Коун ме убедиха, че тя е професионално компетентна, задълбочена, изпълнителна и отговорна. Професионалното ѝ развитие и представения труд свидетелстват за това, че тя е непрекъснато усъвършенстваща се професионално и е перспективен учен.

Всичко това ми дава основание да предложа убедено на уважаемите членове на научното жури да присъдят на В. Коун образователната и научна степен „доктор“.

Рецензент:

/доц.д.пс.н. Теодора Стоева/